

ŽENSKE, DUŠEVNO ZDRAVJE IN PROCESI OKREVANJA

**PROF. DR. DARJA ZAVIRŠEK
CIKLUS POZITIVNA PSIHOLOGIJA
CANKARJEV DOM 5. OKTOBER 2020**

Zanimivo je, da sta konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (istanbulska konvencija), sprejeta leta 2011, in gibanje #metoo (#jaztudi) nastala v istem desetletju in da govorita o enakem problemu.

Istanbulška konvencija, #jaztudi in spremjanje socialnih norm

Tekst
Darja Zaviršek

Gibanje #jaztudi potrjuje načinno tisto, o čemer govorji 3. člen konvencije, da je način ženskami nasilje zaradi spola. S tem pove, da ga izvajajo praviloma moški nad ženskami, ker so bili takšnega obnašanja načuteni v dolgi zgodovini patriarhata, in da se ženske slabajo, ker se niso naučile, da se imajo pravico braniti pred nasilnicami.

Postsocialistična nasprotovanja istanbulski konvenciji

Ko gibanje #jaztudi je tudi istanbulska konvencija sprožila, ne neprizakovano, val nasprotovanja. Leta 2018 je moral češki ženski lobi sodno preganjati češko katoliško cerkev, ker so duhovnik v cerkvi ljudem lagali, da bodo zaradi istanbulske konvencije šli v prev-

zgodne domove vsi, ki se ne bodo podredili »ideologiji spolne zvezre«, znana iz sodnega procesa proti filmskemu producentu Harveyu Weinsteinu. Več kot 105 ženski, ki niso skrivali svojih obrazov in imen, je pričalo o izkušnjah spolnega nadlegovanja in zlorab tega vplivnega moškega.

V času lažnih novic in lažnih interpretacij na preveč napisati, da konvencija ne govorji o ničem takšinem. Med drugim določa, da se morajo za »odpravo nasilja zavzemati moški in fantje« in da je treba »krepieti moč žensk«. In tudi, da vera, kultura, običaji, tradicija in čas ne smejo biti izgovor za nasilje, kot so na primer prepopovedovanje ženskih zgodb spolnega nasilja: »Želim, da bi zadevo prijavila? Ne. Želim si, da se mi ne bi zgodilo, kar se mi je.«

Namesto spektakularnih prizivanj so na splošnem napisu #jaztudi, ki (ni nepreklenjeno deluje) ženske opisovali vsakdanje dogodek spolnega nasilja v otroštvu, najstnikih letih in odraslih dobi. Zgodbne so razkrile nasilje doma, v šoli, avtu, kavarnah, cerkvih, na zabavah in delovnem mestu; v intimnih partnerstvih, kjer se je spolno nasilje postolo mescal s fizčnim.

Storiki so bili različnih poklicev in so živelji bodisi bližnji na začetku kariere. Razgalile so »vzorce plenilskega ve-

zgodine« – besedna zvezra, znana iz sodnega procesa proti filmskemu producentu Harveyu Weinsteinu. Več kot 105 ženski, ki niso skrivali svojih obrazov in imen, je pričalo o izkušnjah spolnega nadlegovanja in zlorab tega vplivnega moškega.

»Navadne« zgodbne »objaznjenje žensk«

V Sloveniji je imela kampanja #jaztudi na februarju 2018, ko se je začela, lokalne posebnosti in drugačne učinke od zahodnih. Pri nas so »objaznje« ženske, brez namena, da bi javno razkrile storilca, čeprav so jim prav to nasprotovani ves čas očitali, opisale več kot dvesto dogodkov »navadnih« zgodb spolnega nasilja: »Želim, da bi zadevo prijavila? Ne. Želim si, da se mi ne bi zgodilo, kar se mi je.«

Namesto spektakularnih prizivanj so na splošnem napisu #jaztudi, ki (ni nepreklenjeno deluje) ženske opisovali vsakdanje dogodek spolnega nasilja v otroštvu, najstnikih letih in odraslih dobi. Zgodbne so razkrile nasilje doma, v šoli, avtu, kavarnah, cerkvih, na zabavah in delovnem mestu; v intimnih partnerstvih, kjer se je spolno nasilje postolo mescal s fizčnim.

Tiste, ki so po zahodnih državah sprloče gibanje #jaztudi, so bile slavne in znane. Spolno nadlegovanje so doživeli od bogatih in močnih moških, ko so bile mlade in na začetku kariere. Razgalile so »vzorce plenilskega ve-

12 NASILJE NAD ŽENSKAMI

V zahodni kampanji #jaztudi se zdi, da so ženske spregovore, ker se ne čutijo več krive, in zahtevajo, da storilci prevzamejo odgovornost za svoja dejanja, v slovenskih zgodbah pa je samoobtoževanje pogosto. Zgodbne razkrivajo, kako nepripravljene, osuple in nemočne so se počutile ženske in kako redko so se branile.

»Stara sem bila šest ali sedem let, ko se je začelo. Zlorabilj me je oče, kadar sva bilila sama doma. Mama in dva brata nici ne vedo o tem. Sram me je. Tudi danes, ko imam štiriinštiri deset let, me je sram spregovoriti o tem. Šele sedaj, eno leto po očetovi smrti, si upam skrito spregovoriti. Kot otrok nisem spregovorila, ker sem vedela, da bom razdržino in da bom kriva jaz.«

Tudi učiteljice in učitelji v izobraževalnih ustanovah, ki naj bi mlade ščitili pred nastojjem, to pregovorno minimalizirajo. »Fantje so fantje,« je znana fraza, ki nasilje naturalizira in zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice.

Z »redkim opisom« lahko isti dotik, pogled, kretanje interpretiramo kot »zgoj naključje«, »nedolžni dotik«, »nesporazum«, kar zabriše vnaprej pripravljeni zatiralci, ponavljajoči se scenariji nasilne. Ženske zgodbne v kampanji so takšen gost opis.

»Profesor geografije v gimnaziji je imel čudno navado, da se je med predavanjem sprejal med šolskimi klopimi in boljal dekleto. Zaradi tega smo se dekleto dogovorili, da se usedimo na notranjo stran klopa, fantje pa so se posedi po zunanjji strani. A to ni pomagalo. Profesor je pririnjal do nas in nas gladi po rokah v vratovih ali pa se je drgnil ob nas.«

Nekaterje ženske so reflekтирile, da se kot odrasla težko branijo pred nasilnici, ker jih hromila zgodbna izkušnja spolne zlorabe. Ne samo travma, ki preprečuje dejavno upiranje ženske, tudi pomakanjanje sporočil, da se lahko v spremstvu, spremstvu, da se braniti, kričati, udariti, povrediti, napisati, prijaviti, protestirati, povečujeverjnost spolnega nasilja moških. Zgodno usposabljanje za spolne nasilje spremeni ženske v tiste preživelke: »Meni se spolne zlorabe kar naprej ponavljajo, ravno zato, ker se niso znam braniti, ker so me narejeli plaho in imam občutek, da se ne smem braniti.«

Nekaterje pričevanja so opisovala žalost in jezo nad materami, ki niso (z)možile videti zlorabe in začiščiti hčere: »Vi kriki na pomoč so bili moji mami premalo, da bi me začiščile. Še vedno se spominjam, kako me je otipaval vsepotov, pa vendar ni bilo tako grozno kot tistega dne, ko me je posilil.« Nedvomno starši v patriarhalnih družbah nimajo dovolj znanja in niso dovolj ozaveščeni, da bi prepoznali spolne zlorabe. Zdi se, da se zanikanje, strah in nemoč mater v drugih sorodnikov, priateljev, sosedov, strokovnjakov tako močni, da preprečujejo prepoznavanje.

Ervska agencija za temeljne pravice je v raziskavi o nasilju nad ženskami leta 2014 ugotovila nizko ozaveščenost žensk v zvezi s spolnim nasiljem v postsocialističnih družbah, v nasprotju z ženskami iz zahodnih držav, ki je bila stopnja spolnega nasilja, o kateri so poročale, nižja. Enako je veljalo tudi za Slovenijo, izjemo zalezovanja, ki ga ženske prijavijo politici. To je bilo v Sloveniji na povprečju držav Evropske unije, in sicer 35

Deklica ne sme reči ne. Če reče ne, ji odrasli rečejo: »Kdo te bo pa maral takšno, budi prijazna!« Če reče ne deček, rečejo: »Fantje imajo svojo glavo.« Zato se odrasla ženske, ki je načelniča dekleta težko branijo pred nasilneži, jeza in odporn se zavijeta v molk.

odstotkov; evropsko povprečje je bilo 26 odstotkov. K nizki ozaveščenosti pripomore tudi dejstvo, da nimamo celinske raziskave o spolnih zlorabah.

Nekatere matere so ekonomsko ali čustveno odvisne od storilca, zamrzajo zaradi zanikanja lastnih izkušenj, se bodojo storilca, svojcev, vsega okoli sebe, zato reagirajo z nejevero in krvijo žrtv. »S cmokom v grlu mi spomin seže nazaj v moje dvajseto leto, ko me je mamin partner večkrat otpaval po spolovilu in mi zaril jezik v usta. Fui. Vpritoj nje ga sem mami povedala, da me »šla« in da mu naj reče, naj neha, ona pa bila samo thio in bla stran. In to me šane, pri tredesetih, boli bolj kot tipavanje.«

Ekonomika ujetost v nasilju

Tako kot v drugih delih sveta so tudi ženske v slovenskem #jaztudi opisovale, kako so se zlorabili izogibale storilcu. Ena se so hotelje nadreči neprizakovani, druge so zapustile plačano zaposelitev, čeprav so jo še kaj potrebovali. Znana je, da različne oblike ekonomskih neenakosti povzročajo spolno nasilje. Preprečevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potrebuje »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam omogoči ugledati delovanje nasilnice. Zaradi tega sem zatrala v prečinku, ki je zmanjšuje njegovo pomen. Nemška filozofinja Carolin Emcke podpira, da je za razumevanje spolnega nadlegovanja in spolne nasilje potreben »gost opis«, da kretajo, besedo, dotik, pogled zagledamo v kontekstu, ki nam om

Ženske:

- Duševno zdravje žensk je povezano z zgodovinskimi neenakostmi in zatiranjem žensk.

Duševno zdravje:

- Je gibanje na kontinuumu med dobrim duševnim zdravjem in duševnim trpljenjem, stiskami; zavrača binarno opozicijo med zdravim in bolnim.

Okrevanje:

- Je proces, v katerem človek integrira življenske dogodke, ki so travmatični, se dejavno zoperstavi osebnem in družbenem zatiranju, se dojema kot individuum in je del kolektiva.

Manj kot čez pet let, napoveduje WHO, bo polovica svetovnega prebivalstva živela na področjih, kjer bo primanjkovalo vode (zdaj ima te probleme več kot 2 milijardi ljudi). Čeprav je 70% planeta prekritega z vodo, je le še 2,5% vseh voda zdravih in pitnih.

Virginia Woolf, 2 leti pred samomorom, stara 57 let (1939)

ŽENSKE IN VODA

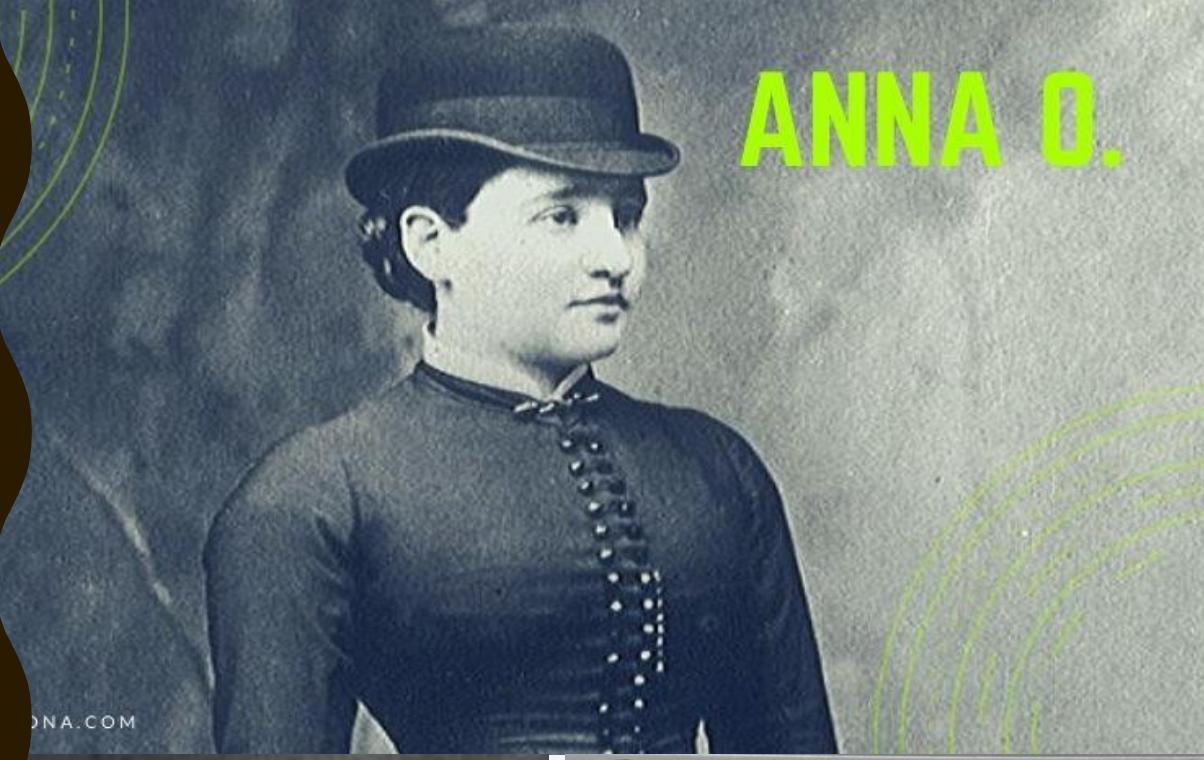

Salpêtrière, vchod

J E A N M A R T I N C H A R C O T 1 8 2 5 - 1 8 9 3 ;
» N A P O L E O N N E V R O Z «

ANNA O.

ONA.COM

Pappenheim, Bertha

5 TP/10.85

ALTER JÜDISCHER
FRIEDHOF, RAT BEIL
STRASSE 10, FRANKFURT
A.M.

HYSTERA= MATERNICA

Teorija o „potujoči maternici“

»Histerija ima svoj sedež v glavi, v velikem delu možganov (Grosshirn), odkoder dela svoje izlete sedaj na ta organ, sedaj zopet na drugega, sedaj poprime za ta živec, pa kmalu zopet za drugega; in tako lahko postane žrtev te bolezni sukcesivno vse telo z vsemi organi.[...] Sploh pravijo zdravniki, da so histerične prikazni najsilnejše in najpogostejše ob času menstruacije; odtod tudi zastarelo nazivanje, da je histerija samo neka spolna bolezen.« Andrej Skubic, 1909

**»NORMALNA ŽENSKAJE
BILA ZGODOVINSKO
KONSTRUIRANA KOT NORA
ŽENSKA!«**

**NEKOČ POTUJOČA
MATERNICA, POTEM
ŽIVCI, DANES
HORMONI.**

ŽENSKE PREJEMajo TUDI DANES BISTVENO VEČ RECEPTOV ZA PSIHOFARMAKE KOT MOŠKI

- **Slovenija**
- 2015: receptov za anksiolitike je bilo predpisanih za 24 odstotkov prebivalstva, za antidepresive pa za 23 odstotkov.
- za vsak recept moškemu predpisana dva recepta ženskam (2,2 pri anksiolitikih in 2,3 pri antidepresivih) (Delić. Ferlič Žgajnar 2015).
- -2018: Močan porast med mladimi in bistveno večji med dekleti, predvsem v starosti 15-19 let.

OPHELIA' (1852) JOHN EVERETT MILLAIS.
MODEL: ELIZABETH ELEANOR SIDDALL

'Miranda – The Tempest', John William Waterhouse (1849-1917)

'Ophelia', John William Waterhouse

'A Mermaid', John William Waterhouse (1849-1917)

V NEOPATRIARHATU GRE ZA OBUDITEV ŽELJE PO NADZOROVANJU ŽENSK, ŽENSKEGA NEPLAČANEGA DELA, ŽENSKEGA TELESA, SPOLNOSTI

- [Neo-patriarchy: Korvin Mikke, EU MP, 2017](#)
- https://www.youtube.com/watch?v=DNsn_nn_qBIQ
- Polish MEP Janusz KORWIN-MIKKE during the Gender pay gap debate: 'Of course women must earn less than men because they are weaker, they are smaller, they are less intelligent, and they must earn less. That is all.' European Union, 2017
<http://www.europarl.europa.eu/sides/g...>

- „Seveda morajo ženske zaslužiti manj kot moški, saj so šibkejše, manjše, manj inteligentne, zaslužiti morajo manj. To je vse!“ J. Korvin Miko, 2017, Evropski parlament
- Zdravnik Edvard Šavnik, 1877: Trdil je, da je število čutnic pri ženskah večje kot pri moških, ker pa ima žensko telo manjšo težo in volumen kot moško, je tudi število čutnic glede na volumen telesa večje kot pri moških. Zato je razumljivo, »da se normalno čutniško življenje pri ženskah hitreje skali.«
- Še zlasti je ta nevarnost zasidrana med narodi, »kjer vpliva žena več, kakor ji je narava odmerila, kjer gospoduje in prevlada moža.« (Šavnik, O nervoznosti, 1877; v: Zaviršek, Ženske in duševno zdravje, 1994).

ZA RAZUMEVANJE DUŠEVNEGA ZDRAVJA JE POTREBNA OSPOLNJENA ANALIZA:

- ženske pogosteje uporabljajo psihosocialne službe kot moški, saj doživljajo tudi več neenakosti in vsakdanjega trpljenja;
- zdravniki, psihiatri in zdravstveno osebje se na ženske odziva bodisi tako, da imajo pred seboj normo moškosti, ženska pa je samo njen odklon ali pa z zgodovinskimi stereotipi (več psihofarmakov; neupoštevanje dogodkov temveč biologistično-seksistične razlage ženske psihe, telesa ipd.)

MEDICINSKA KONSTRUKCIJA DVEH NARAV (18. STOLETJE), THOMAS LAQUERE

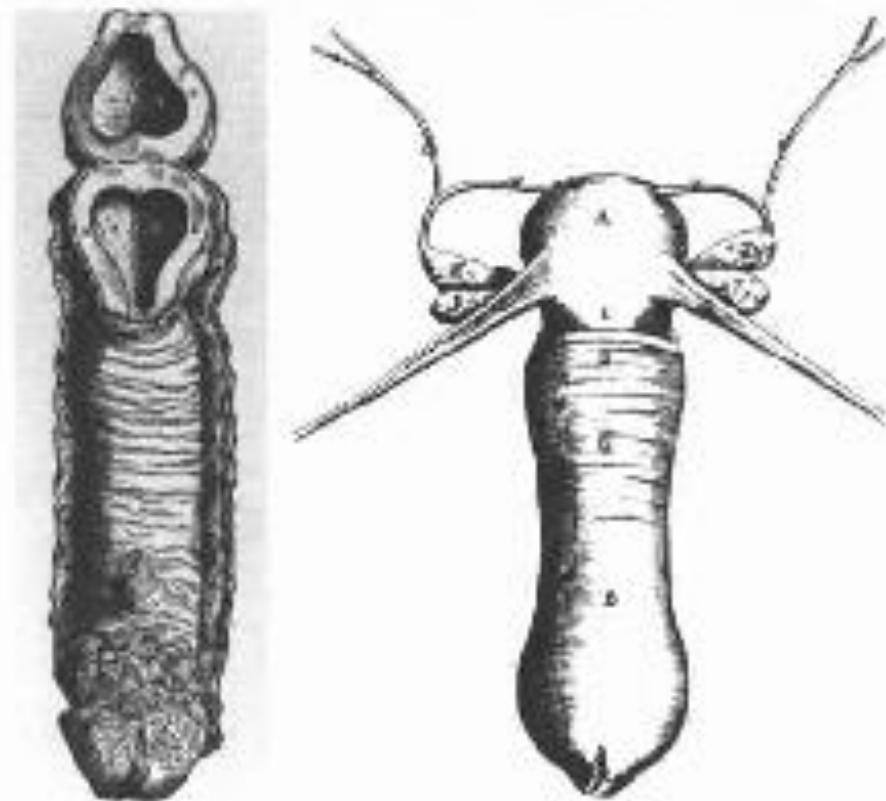

Fig. 20. (left) Vagina as seen from Vesalius, *Fabriaca*.

Fig. 21. (right) The vagina and uterus from Vesalius *Fabriaca*. (The anatomical drawings are from the 1611 edition.)

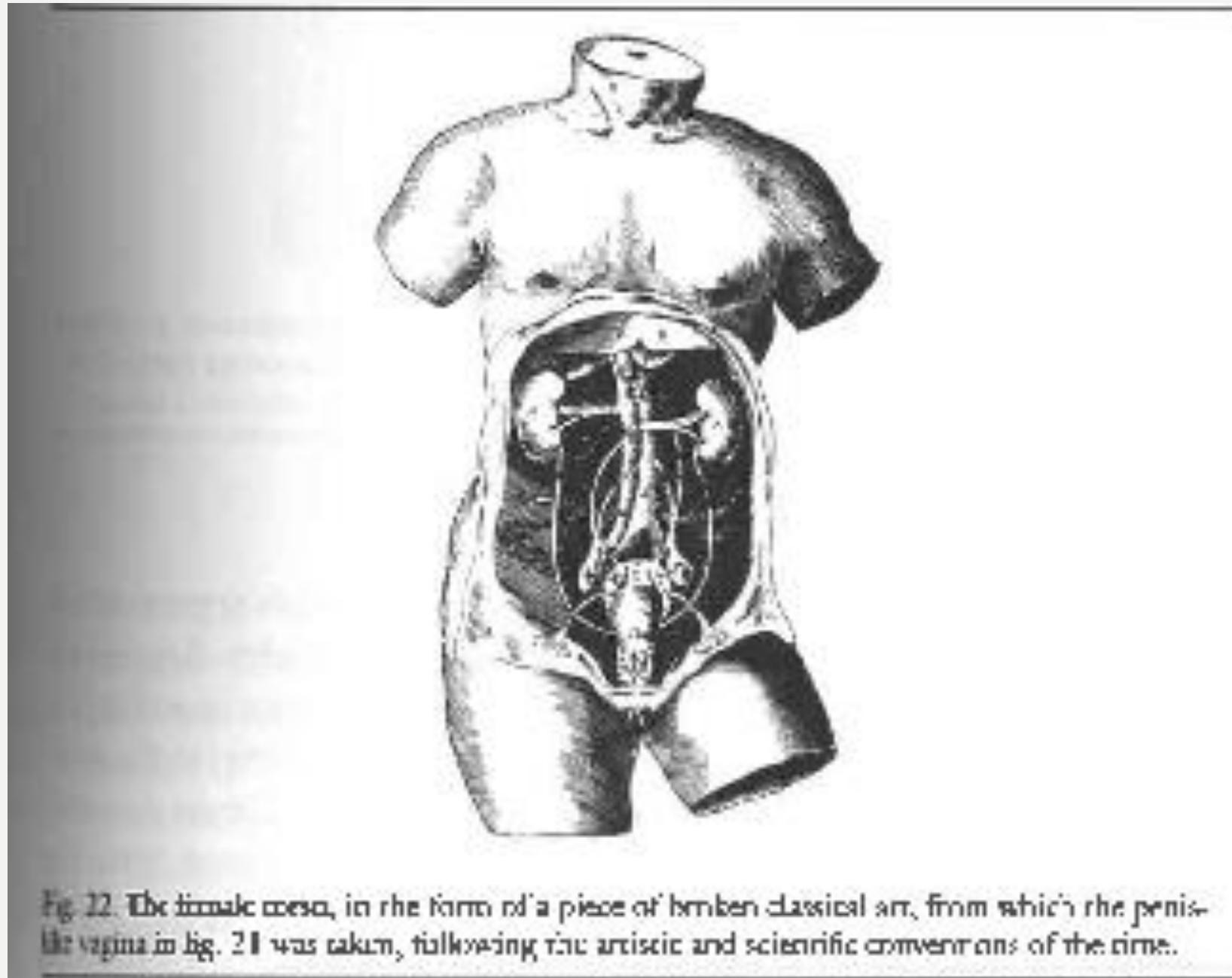
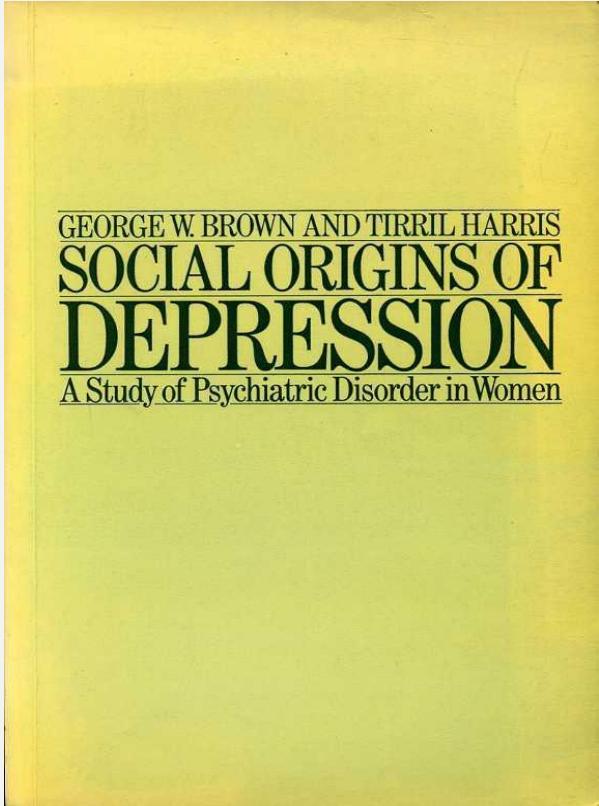

Fig. 22. The female torso, in the form of a piece of broken classical art, from which the penile vagina in fig. 21 was taken, fulfilling the artistic and scientific conventions of the time.

Fig. 23. This reworking of Vesalius in a 1586 edition of Valverde follows the same convention illustrated in figs. 21–22. On the left is a structure that looks like a penis; on the right are the classical scrotal forms from which it was taken.

Socialni model depresije: socialne neenakosti, otroške travme, dejavniki, ki ustvarjajo ranljivost, so vzrok za depresijo med ženskami

Brown, G.W., & Harris, T.
(1978). Social origins of depression: A study of psychiatric disorder in women. London: Tavistock

POVEZAVA MED DEPRESIJO IN SOCIALNIMI OKOLIŠČINAMI, KI SO ZA ŽENSKE POGOSTE (POGOSTEJŠE KOT ZA MOŠKE)

- Revščina
- 3 otroci mlajši od 11 let
- Smrt bližnje osebe, najpogosteje matere. /ključni travmatični dogodki/
- Zgodnje spolne zlorabe in nasilje v zakonski zvezi in partnerski zvezi (50-70% žensk z diagnozo bipolarna motnja so preživele zgodnje spolne zlorabe).

KRITIČNO MATERIALISTIČNA FEMINISTIČNA PARADIGMA ZA POZITIVNO PSIHOLOGIJO

**I) Povezava med
ekonomskimi
problemi in
težavami v
duševnem zdravju**

RAZLIČNE OBLIKE EKONOMSKIH NEENAKOSTI PO SVETU ŽENSKAM PREPREČUJEJO RAZKRIVANJE IZKUŠENJ NASILJA

SLOVENIJA

- Tveganje revščine žensk v Sloveniji se v primerjavi z moškimi v zadnjem desetletju povečuje. V letu 2015 je bilo tveganje revščine 15,6% za ženske in 13,0% za moške, v letu 2018 je bilo znova večje za ženske (14%) kot za moške (12,6%).
- Naraščanje števila žensk v prekarnih zaposlitvah
- Mlade ženske in tiste v starosti nad 55 let so nesorazmerno zastopane med brezposelnimi in revnimi.
- Razlika v plači med ženskami in moškimi na enakem delovnem mestu se je povečala z 0,9% v letu 2010 na 8% v letu 2017, kar je bilo najvišje povečanje v EU-28.
- Posledično obstaja velika pokojninska neenakost med spoloma in sicer 24%.
- Revščina med starejšimi ženskami je ena najvišjih v Evropski Uniji.

**Umrli zaradi posledic nezgod, samomorov in ubojev po: SPOL,
STAROSTNE SKUPINE, LETO , UMRLI PO ZUNANJEM VZROKU SMRTI**

		2015	2016	2017	2018	2019
		Samomori - SKUPAJ	Samomori - SKUPAJ	Samomori - SKUPAJ	Samomori - SKUPAJ	Samomori - SKUPAJ
Ženske	Starostne skupine - SKUPAJ	92	77	84	79	87
Ženske	0-9 let	0	0	0	0	0
Ženske	10-19 let	2	3	0	3	2
Ženske	20-24 let	1	0	4	0	1
Ženske	25-29 let	2	0	2	3	2
Ženske	30-34 let	3	4	2	3	4
Ženske	35-39 let	6	4	0	3	10
Ženske	40-44 let	3	4	4	9	2
Ženske	45-49 let	12	5	4	4	9
Ženske	50-54 let	4	11	11	8	8
Ženske	55-59 let	4	9	11	8	4
Ženske	60-64 let	16	1	12	8	7
Ženske	65-69 let	11	6	5	9	10
Ženske	70-74 let	9	8	5	4	10
Ženske	75-79 let	9	10	9	5	6
Ženske	80 + let	10	12	15	12	12

2). Povečevanje zahtev po delovni storilnosti

- »V naši sredini pa se mi zdi, da je v takih primerih pri otrocih in starših, pri starejših in mladih ključ za razreševanje njihovih konfliktov v odnosu do dela-delu zdravi, delo človeka dviga. Pojave težkih osebnih konfliktov bi morali poskušati reševati tako, da bi našli za človeka **primerno delo.** » *Vida Tomšič, Družina v naši družbi, 1962.*
- »Moralna in duhovna škoda, ki izhaja iz takšne situacije, je ogromna. Je rana, ki se razteza vzdolž naše kolektivne duše. Kljub temu se o tem ne govorji.» (*David Graeber, Bullshit jobs: povečevanje nesmiselnega dela in kaj lahko storimo proti temu, Penguin, 2018: xv*)

3.) Napadi na socialne transferje, socialne pomoči; manj denarja za dobre socialne službe, ki bi jih ljudje brezplačno dostopali

- Minimalna mesečna plača za polni delovni čas = €700/net
- Minimalna invalidska pokojnina = €538.53/net
- Minimalni prejemek za brezposelnost = €530.19/bruto (najvišji €892.50/bruto)
- Mesečna denarna pomoč €402.18/neto (in varstveni dodatek, a mesečni prejemek ne sme presegati €591.20).
- Mesečni prejemek za samsko osebo, ki ima enega od teh prejemkov ali transferjev, je manj kot je prag tveganja **revščine, ki je 703€/mesečno.**

4.) Medijske kampanje, ki demonizirajo nezaposlene tudi ljudi s težavami v duševnem zdravju

5.) Proti bio-genetskemu determinizmu; proti tradicionalnemu determinizmu o »naravi žensk« (ženska šibkost; hormonske motnje); proti psihološkemu determinizmu (»vse je v psihik«); determinizem teorije navezanosti („če je imel človek težko otroštvo bo vse življenje trpel“)

- Kritična materialistična feministična paradigma poudarja, da obstaja povezava med možgani, našim razmišljanjem, življenjskimi dogodki in družbeno neenakostjo. Težave v duševnem zdravju se razvijejo tekom socialnih interakcij in življenjskega poteka. In seveda niso izključno posledica zgodnjih otroških travm.
- Osebni, družinski, transgeneracijski dogodki vplivajo na duševno zdravje in nanj vplivajo tudi **strukturni dejavniki** kot je stres zaradi revščine, slabih delovnih pogojev, rasizma; starizma, hendikepizma; seksizma; homofobije itd.

DUŠEVNO ZDRAVJE ŽENSK
JE TESNO POVEZANO Z
ŽENSKIMI IZKUŠNJAMI
PRIKRAJŠANOSTI V
NEENAKEM SVETU

DIAGNOZE SO OSPOLNJENE

MEDIKALIZACIJA IN
PREVELIKA MEDIKALIZACIJA
NAMESTO DOSTOPNIH
PODPOR

Ženske so v zgodovini in še danes dobivale in še dobivajo dvojna sporočila, pogosto ambivalenta družbena sporočila (šibka in močna; uspešna v službi in mati; samostojna in podredljiva ipd.)

- mit o ženski šibkosti
- mit o naravni materinski ljubezni

Ta so bila za moške jasnejša in enoznačnejša (močan, odločen, preskrbovalec družine, neodvisen, vodja).

KORONSKA KRIZA 2020

LEARNED HELPLESSNESS (MARTIN SELIGMAN)

- “Ta glas...ta glas pozna...[...] Pred njo stoji nekdanji škalski šolski upravitelj Alfonz Kumer, po novem Kriminalinspektor Alfons Kummer. [...] in Ivana se brani, prsti tipajo po steklenih nogavicah in grabijo više, Ivani se zamegli. Ko se čez hip, dva, kdove čez koliko zave, začuda še zmeraj stoji in on jo gladi po plečih, kroži okrog nje, ovija jo kot spiral, potem jo od zadaj grobo potegne za obleko, ki se ne strga, ji z dlanjo pod blagom nekako zdrsi po plečih, nato na sprednjo stran, čez rame po prsih, nazadnje še niže, po trebuhu – vsaj približno tako je bilo, Ivana se ne spominja več dobro, vse je zamegljeno, vse tako gnusno. Ivana se onesvesti.
(Veronika Simoniti, Ivana pred morjem. 2019, 96; nagrada Kresnik 2020).

darja.zavirsek@fsd.uni-lj.si